

Nr 100.

Ankom till riksdagens kansli den 27 april 1945 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående samarbete med Stockholms stad för uppförande och drift av en kvinnoklinik vid Sabbatsbergs sjukhus.
(2:a avd.)

I propositionen nr 102 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 9 februari 1945, föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade grunder för samarbete med Stockholms stad i fråga om uppförande och drift av en kvinnoklinik vid Sabbatsbergs sjukhus, dels ock till Bidrag till uppförande av en kvinnoklinik vid Sabbatsbergs sjukhus för budgetåret 1945/46 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

Den av Kungl. Maj:t tillsatta *kommissionen för förhandlingar rörande karolinska sjukhusets utbyggande samt allmänna barnbördshusets och serafimerlasarettets ställning m. m.* har i ett den 15 september 1944 dagtecknat betänkande framlagt ett med delegerade för Stockholms stad uppgjort förslag till avtal i förevarande ämne. Avtalsförslaget har följande lydelse.

Mellan svenska staten och Stockholms stad är — under förutsättning av Kungl. Maj:ts och Stockholms stadsfullmäktiges godkännande — följande avtal träffat angående samarbete för uppförande och drift av en obstetrisk-gynekologisk klinik vid Sabbatsbergs sjukhus.

1. Staden skall vid Sabbatsbergs sjukhus uppföra och utrusta en obstetrisk-gynekologisk avdelning samt till karolinska mediko-kirurgiska institutet upplåta densamma såsom en institutets obstetrisk-gynekologiska klinik.

2. Kliniken skall inrymma, *dels* en obstetrisk avdelning, omfattande 90—96 allmänna vårdplatser, *dels* en gynekologisk avdelning, omfattande 56—62 allmänna vårdplatser, *dels* enskilda avdelningar om tillhopa 22—27 vårdplatser, *dels* ock en poliklinik, innefattande jämväl en mödravårdscentral.

Av klinikens allmänna vårdplatser skola 20 avses för sjuka från ort utom Stockholm, s. k. riksplatser.

Staden äger att, därest under byggnadstiden eller sedermera annan fördelning av stadens allmänna vårdplatser önskas, verkställa jämkning i fördelningen av desamma under förutsättning att hinder härför ej möter ur undervisningens synpunkt.

3. Staten skall till staden erlägga byggnadsbidrag med ett belopp motsvarande, i fråga om riksplatserna hela totalkostnaden för och beträffande övriga vårdplatser 25 procent av totalkostnaden för färdigställande och utrustning av varje vårdplats, häri inbegripet därpå belöpande kostnad för poliklinik, inklusive mödravårdscentralen, personalbostäder, ekonomianläggningar samt övriga för sjukhuset gemensamma inrättningar.

För riksplatserna äger staden icke åtnjuta statsbidrag, som avses i gällande kungörelse angående statsbidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstalter.

4. Staten tillhandahåller staden byggnadsbidraget under byggnadstiden i ungefärlig proportion till stadens egna utlägg för byggnadsföretaget, därvid hänsyn skall tagas till den andel av kostnaderna, som staten enligt detta avtal har att bestrida.

5. Genom att lämna ovanberörda byggnadsbidrag tillförsäkras staten rätt att allt framgent, så länge kliniken drives, använda densamma såsom en karolinska institutets obstetrisk-gynekologiska klinik, men erhåller icke någon del i äganderätt till tomt eller byggnader.

6. Ritningar till kliniken skola godkännas av karolinska institutets lärarkollegium.

7. Befattningen som överläkare vid kliniken bestrides av den utav karolinska institutets professorer i obstetrik och gynekologi, som av vederbörande statliga myndighet härtil förordnas. Denne åtnjuter i egenskap av professor lön å institutets stat samt därjämte av staden ett särskilt överläkararvode med samma belopp, som utgår till överläkaren vid karolinska sjukhusets obstetrisk-gynekologiska klinik.

Staten tillhandahåller och avlönar vidare övrig erforderlig läkarpersonal, dock att staden bidrager med halva kostnaden härför.

8. Staten skall på sätt nedan sägs årligen bidraga till kostnaderna för driften av kliniken med undantag av läkarkostnaderna, för vilka bestämmelser meddelats under moment 7.

Kostnaderna för året, häri inberäknade kostnaderna för poliklinik, inklusive mödravårdscentralen, och för underhåll av klinikbyggnaden ävensom kostnaderna för sjukhuset i övrigt, i den mån dessa senare kostnader belöpa på kliniken, fördelas å antalet vård dagar vid kliniken.

Staten påföres:

a) 10 procent av den del utav kostnaderna, som belöper å antalet vård dagar för sjuka från Stockholm, och

b) den del av kostnaderna, som belöper å antalet vård dagar för sjuka från ort utom Stockholm, dock sammanlagt för högst 7 300 vård dagar för år; ägande staten härvid att räkna sig till godo vad som enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser erlagts i legosängsavgifter för sådana sjuka och därjämte vad som kan hava för sådana sjuka utgått i statsbidrag jämlikt gällande kungörelse om statsbidrag till driften av förlossningsanstalter och väntehem m. m.

Vid bestämmandet av statens årliga driftbidrag skall i övrigt iakttagas, att vård dagskostnaden icke må beräknas till högre belopp än som motsvarar genomsnittliga vård dagskostnaden å karolinska sjukhuset under senast förflutna räkenskapsår, sedan från sistnämnda kostnad dragits dels på karolinska sjukhusets stat uppförda lärarlöner, dels inkomsten från polikliniskt behandlade patienter, dels ock av personalen erlagd ersättning för kost och bostad, allt fördelat per vård dag.

9. Detta avtal berör ej, med de undantag, som avses i moment 3, sista stycket och moment 8, tredje stycket b), den rätt staden må enligt eljest gällande bestämmelser äga att erhålla statsbidrag till klinikens uppförande och drift.

Innebörden av det föreslagna avtalet är, bland annat, att allmänna barnbördshuset skall nedläggas såsom en karolinska institutet tillhörig undervisningsklinik. Av propositionen framgår, att mot allmänna barnbördshuset riktats allvarliga erinringar beträffande lokalernas beskaffenhet, samt att en ombyggnad i moderniseringssyfte preliminärt beräknats draga en kostnad av omkring 2 900 000 kronor. Förhandlingskommissionen framhåller, att den ifrågasatta nybyggnaden å Sabbatsberg beräknats kosta 3 300 000 kronor, varav 500 000 kronor för de planerade 20 riksplatserna, till följd varav statens andel i byggnadskostnaderna skulle komma att uppgå till i runt tal 1 500 000 kronor.

Karolinska institutets lärarkollegium har tillstyrkt det föreslagna avtalet. Lärarkollegiet yttrar bland annat.

Lärarkollegiet hälsar med största tillfredsställelse, att en möjlighet nu förefinnes att överflytta karolinska institutets på allmänna barnbördshuset belägna obstetrisk-gynekologiska klinik till en nybyggnad vid Sabbatsbergs sjukhus. Kollegiet finner en dylik förflyttning till ett av stadens sjukhus ur undervisningssynpunkt vara att föredraga framför ett tidigare diskuterat alternativ, enligt vilket karolinska institutets bägge obstetrisk-gynekologiska kliniker skulle förläggas till karolinska sjukhuset. Genom en anordning av sådant slag kunde man riskera att patientmaterialet på de bägge till ett sjukhuskomplex förlagda klinikerna och poliklinikerna skulle bli alltför knappt för att tillfredsställa en fullgod undervisnings krav.

Karolinska sjukhusets direktion har framfört vissa erinringar ur praktisk synpunkt mot bestämmelserna i avtalsförslaget av driftskostnadsbidragets beräkning men likväl funnit de föreslagna bestämmelserna kunna godtagas. Härvid förutsatte direktionen, att framdeles, sedan erfarenhet vunnits angående bestämmelsernas tillämpning, överenskommelse skulle kunna träffas om en lämplig förenkling.

Vidare har direktionen anfört bland annat följande.

Direktionen vill i samband härmed framhålla, att ett sammanförande av samtliga för karolinska institutet erforderliga undervisningskliniker till Norrbackaområdet icke är ändamålsenligt, då det måste befaras, att patientklientelet icke skulle bli tillräckligt omfattande för det stora antal kliniker, som i så fall skulle koncentreras på en och samma plats. Vid sådant förhållande måste det anses vara lämpligt, att de undervisningskliniker, som icke anses böra förläggas till Norrbackaområdet, sammanföras till ett annat sjukhus i Stockholm. Den av kommissionen nu föreslagna överflyttningen av den till allmänna barnbördshuset förlagda undervisningsklinik till Sabbatsbergs sjukhus skulle innebära ett första steg i denna riktning.

När framdeles fråga uppkommer om förflyttning av de undervisningskliniker, som nu äro förlagda till serafimerlasarettet, synes även en del av dessa kliniker lämpligen böra förläggas till ett av Stockholms stads sjukhus,

under förutsättning av en tillfredsställande överenskommelse härom mellan staten och staden. Någon sådan överenskommelse har icke träffats, ej heller har någon plan om framtida förläggning av ifrågavarande kliniker blivit fastställd. I samband med prövning av det nu föreliggande förslaget till överenskommelse beträffande barnbördshusets förläggning synes därför frågan om en framtida förläggning även av andra undervisningskliniker böra göras till föremål för bedömande samt förhandlingar inledas med staden om villkoren härför.

En förutsättning för att en tillfredsställande undervisning skall kunna meddelas på den föreslagna kvinnokliniken är, att densamma vårdplatser bli belagda med patienter. Direktionen utgår ifrån att staden gör vad på densamma ankommer för att tillse, att vårdplatserna därstädes bli fullt belagda.

Statskontoret har riktat vissa erinringar mot avtalsförslaget. Sålunda anför ämbetsverket bland annat.

Det måste anses synnerligen tveksamt, om staten bör bidraga med 25 procent av anläggningskostnaden för de 25 enskilda vårdplatserna, vilka icke på samma sätt som de allmänna vårdplatserna stå till förfogande för undervisningen. Härtill kommer, såsom en mycket betydelsefull omständighet, att den av privatavdelningen betingade anläggningskostnaden principiellt bör förräntas och amorteras helt genom inflytande vårdavgifter (propositionen 1930: 232, sid. 224 ff.). Uppmärksammas bör ock att stad och län vid avtalen i fråga om karolinska sjukhuset icke haft att gälda kostnader för enskilda vårdplatser.

Stockholms stadsfullmäktige ha den 20 november 1944 beslutat bemyndiga sjukhusdirektionen att å stadens vägnar underteckna avtal med Kungl. Maj:t och kronan i huvudsaklig överensstämmelse med det uppgjorda avtalsförslaget, dock med iakttagande av vad borgarrådsberedningen anför.

Borgarrådsberedningen, som åberopar ett från stadens kammarkontor inhämtat yttrande, anför i huvudsak följande.

I likhet med förhandlingsdelegerade, sjukhusdirektionen och drätselnämnden utgår beredningen från att rikspatienternas antal kommer att hållas inom ramen av de stipulerade 20 riksplatserna. Skulle överbeläggning av riksplatserna ändock komma att ske, förutsätter beredningen, att staten på sätt kammarkontoret föreslagit åtager sig att erlagga såväl driftbidrag som byggnadsbidrag för överskjutande antal vård dagar.

Kammarkontoret har i ett par punkter framfört erinringar av beskaffenhet att böra närmare övervägas. Den ena gäller frågan, huruvida icke överläkaren vid kliniken, som torde komma att förlägga hela sin privatpraktik till sjukhuset, borde utgiva ersättning för de förmåner in natura, som han åtnjuter genom att använda sjukhusets lokaler, utrustning och personal för sin privatmottagning. Detta kunde enligt kontorets mening ske genom att överläkaren ej finge debitera patienterna på privatavdelningen för läkarvård under sjukhustiden utan att läkararvodet — beräknat efter vårdens normala art och omfattning och modifierat med hänsyn till överläkarens nyssnämnda naturaförmåner — finge inkluderas i vårdavgifterna. Sjukhusdirektionen har i annat sammanhang tidigare uppmärksammat denna fråga, vilken ju är en principfråga av betydelse för samtliga stadens sjukhus. Med hänsyn

till problemets komplicerade beskaffenhet och då hittills någon lösning på detsamma icke kunnat utfinnas, föreslår emellertid beredningen — i likhet med drätselnämnden — att en eventuell ersättning från överläkarens sida icke uppställas som något villkor för bifall till det nu föreliggande avtalet. Väl bör däremot kunna förutsättas, att staten förklarar sig villig medverka till att söka lösa problemet. Den andra av kammarkontoret berörda särskilda frågan gäller, att det föreslagna kommunala överläkararvudet skulle bortfalla. Kravet härpå biträdades av beredningen.

I övrigt förutsätter beredningen, att de av sjukhusdirektionen gjorda förtydligandena av avtalsförslaget vederbörligen beaktas.

De av borgarrådsberedningen omnämnda, av *stadens sjukhusdirektion* gjorda förtydligandena av avtalet lyda sålunda:

Enligt punkten 3 skall staten till staden erlagga visst byggnadsbidrag till färdigställandet och utrustningen av den gynekologisk-obstetriska kliniken, däri inbegripet därpå belöpande kostnad för poliklinik, personalbostäder, ekonomianläggningar och övriga för sjukhuset gemensamma inrättningar. Direktionen vill hava uttalat, att denna bestämmelse självfallet åsyftar icke endast nya anläggningar och ny utrustning utan även förut befintliga tillgångar, som helt eller delvis utnyttjas för klinikens behov. I det sistnämnda fallet måste byggnadsbidragets storlek tydligen grundas på en opartisk värdering av tillgångarna.

I punkten 7 andra stycket stadgas, att annan läkarpersonal än överläkaren tillhandahålles och avlönas av staten med bidrag av staden till halva kostnaden därför. Direktionen förutsätter avsikten vara, att klinikens underläkare, så länge stadens egna underläkare erhålla särskild ersättning för poliklinikarbete i form av andel i poliklinikavgifterna, skola åtnjuta motsvarande förmån i samma utsträckning. Härav följer, att denna ersättning kommer att utbetalas av sjukhuset och att staden — i enlighet med principen om lönekostnadens halvering — äger att avräkna hälften av ersättningen å sitt bidrag till läkarpersonalens avlöning i övrigt.

Enligt punkten 8 skall staten vid erläggande av driftbidraget för riksplatserna äga tillgodoräkna sig bland annat vad som kan hava för dessa platser utgått i statsbidrag enligt gällande kungörelse om statsbidrag till driften av förlossningsanstalter och väntehem m. m. Denna bestämmelse bygger uppenbarligen på det antagandet, att sådant statsbidrag kommer att utgå för samtliga obstetriska vårdplatser. Enligt nyssnämnda kungörelse förutsättes emellertid för statsbidrag, att vårdplatserna ingå i en av medicinalstyrelsen godkänd plan för förlossningsvårdens ordnande. Visserligen hyser direktionen förhoppning, att medicinalstyrelsen skall medgiva utvidgning av den nu gällande planen till att omfatta jämväl de nya vårdplatserna vid Sabbatsbergs sjukhus, men någon garanti härför finnes ej. Skulle så ej heller ske, måste den ovan anförda bestämmelsen rimligen tillämpas så, att staten må av det på rikspatienter belöpande statsbidraget tillgodoräkna sig så stor del, som svarar mot förhållandet mellan antalet statsbidragsberättigade vårdplatser å allmän sal vid stadens barnbördshus och hela antalet sådana vårdplatser.

Förhandlingskommissionen har med anledning av vad från Stockholms stads sida anförts, yttrat bland annat följande.

Riksplatserna. Det av staden uppställda villkoret har kommissionen icke funnit godtagbart och förordar i stället riksplatsernas slopande.

Stadens delegerade ha förklarat sig icke hava något att erinra häremot, men samtidigt framhållit, att staden, som hade ett oundgängligt behov av det antal allmänna vårdplatser, som i moment 2, första stycket, i avtalsförslaget angäves, endast i samförståndets intresse avstått 20 av dessa platser att användas till s. k. riksplatser, samt att fördenskull slopandet av riksplatserna under inga omständigheter finge medföra någon minskning av kliniken.

Enär den föreslagna storleken av kliniken enligt vederbörande ämnesrepresentanters och kommissionens mening endast kommer att motsvara undervisningens och forskningens minimibehov, anser sig kommissionen sakna anledning att till följd av riksplatsernas slopande ifrågasätta någon ändring av klinikens storlek.

Stadens representanter ha förklarat, att, därest det framdeles efter klinikens färdigställande skulle visa sig uppstå behov av riksplatser därstädes, frågan härom kunde göras till föremål för nya förhandlingar mellan staten och staden.

Då det icke visat sig möjligt att på av kommissionen i dess betänkande den 15 september 1944 föreslagna villkor ordna riksplatsfrågan, har kommissionen ansett sig böra preliminärt taga under övervägande, om icke det huvudsakliga syftet med riksplatser skulle vid förläggning av kliniker på stadens sjukhus kunna ernås på annat sätt än genom inrättande av ett fast antal dylika platser.

Kommissionen har därvid uppmärksammat, att, för säkerställandet av tillgången till för undervisning och forskning erforderligt klientel, vid S:t Görans sjukhus och Norrtulls sjukhus i Stockholm samt vid akademiska sjukhuset i Uppsala särskilda statsanslag anvisats för att användas till nedläggande av legosängsavgifterna för sjuka med hemortsrätt utom vederbörande sjukvårdsområden. Dessa statsanslag uppgå för närvarande till respektive 4 000, 2 500 och 10 000 kronor.

En liknande lösning synes kommissionen möjlig jämväl vid den nya kliniken. Med hänsyn till vunna erfarenheter vid de förenämnda tre sjukhusen torde ett statsanslag för berörda ändamål vid denna klinik kunna beräknas avsevärt understiga driftkostnaderna för de 20 riksplatserna. Frågan om ett dylikt anslag behöver emellertid icke avgöras i nu förevarande sammanhang utan först framdeles, därest krav härpå framkommer från karolinska institutet. I fråga om behovet ur forskningssynpunkt av utomstadspatienter vid den nya kliniken förtjänar även påpekas, att möjlighet torde föreligga att i viss utsträckning bereda plats för sådana på de enskilda vårdplatserna.

Särskilt överläk ararvode. För godkännande av avtalet har från stadens sida ytterligare uppställts det villkoret, att det föreslagna kommunala överläk ararvode å 1 500 kronor skulle bortfalla.

Det synes uppenbart, att professorn-överläkaren vid den nya kvinnokliniken bör i avlöningshänseende vara jämställd med professorn-överläkaren å motsvarande klinik vid karolinska sjukhuset. Stadens delegerade ha vid de återupptagna förhandlingarna förklarat sig vilja förorda, att staden fränfölla nyssnämnda villkor.

Statsbidrag till redan befintliga anläggningar. Stadens sjukhusdirektion har med instämmande av borgarrådsberedningen uttalat, att moment 3 i avtalsförslaget — enligt vilket staten skulle till staden erlagga visst byggnadsbidrag till färdigställande och utrustning av den

nya kliniken, häri inbegripet därpå belöpande kostnad för bland annat poliklinik, personalbostäder, ekonomianläggningar samt övriga för sjukhuset gemensamma inrättningar — borde så tolkas, att denna bestämmelse åsyftade icke endast nya anläggningar och ny utrustning utan även förut befintliga tillgångar, som helt eller delvis komma att utnyttjas för klinikkens behov.

Enligt vad stadens delegerade meddelat, utgöras dessa anläggningar huvudsakligen av dels en panncentral, vilken år 1942 uppförts för en kostnad av cirka 1 000 000 kronor, dels en patologisk institution, vilken år 1936 uppförts och inretts för en kostnad av likaledes cirka 1 000 000 kronor, dels ock kök och tvättrum, vilka uppförts år 1910 för en kostnad, som hittills icke kunnat av stadens delegerade fastställas men vilkas nuvärde från stadens sida beräknats till cirka 900 000 kronor. Stadens delegerade ha vidare meddelat, att den nya klinikkens andel i de äldre anläggningarna skulle, beräknad med hänsyn till antalet vårdplatser, utgöra omkring en femtedel.

Formuleringen av nyssnämnda bestämmelse i avtalsförslaget ansluter sig fullständigt till motsvarande bestämmelse i avtalet rörande den nya pediatrika kliniken vid karolinska sjukhuset. Såsom framgår av Kungl. Maj:ts proposition till 1943 års riksdag, nr 151, sid. 48 och 61, har i fråga om denna klinik varken kommissionen eller departementschefen räknat med några andra kostnader än engångskostnaderna för klinikkens färdigställande. I överensstämmelse härmed har kommissionen vid uppgörandet av förslaget till avtal rörande den nya kvinnokliniken icke ansett sig ha anledning att räkna med några andra kostnader än motsvarande engångskostnader.

Därest emellertid den av staden hävdade tolkningen av nu föreliggande avtalsbestämmelse skulle anses böra tillämpas, måste konsekvensen bliva, att enahanda tolkning bör iakttagas i fråga om den nya pediatrika kliniken vid karolinska sjukhuset. Staden skulle i så fall icke kunna undgå att erlagga sin andel i denna klinikkens andel i redan befintliga anläggningar, till vilkas uppförande staden icke redan tidigare bidragit.

Andel i poliklinikavgifter till underläkarna. Stadens sjukhusdirektion har förutsatt avsikten vara, att underläkarna å den nya kliniken skulle, så länge stadens egna underläkare erhöle särskild ersättning för poliklinikarbete i form av andel i poliklinikavgifterna, komma i åtnjutande av motsvarande förmån.

För upprätthållande av jämställdhet i avlöningshänseende mellan de underordnade läkarna vid de två undervisningsklinikerna i obstetrik och gynekologi i Stockholm torde, med hänsyn till gällande bestämmelser för karolinska sjukhusets läkare, underläkarna vid den blivande Sabbatsbergskliniken, vilka enligt förslaget skulle avlönas av staten, icke kunna erhålla någon andel i poliklinikavgifterna. Vid sådant förhållande förfaller denna invändning från stadens sida.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Stadens beslut att igångsätta uppförandet av en ny kvinnoklinik vid Sabbatsbergs sjukhus synes mig nödvändig göra ett omedelbart ställningstagande från statsmakternas sida till frågan, om den vid allmänna barnbördshuset bedrivna undervisningen i obstetrik och gynekologi jämväl i fortsättningen skall vara knuten vid denna institution eller om den skall överflyttas till den av staden beslutade nya kliniken. Det staten nu erbjuder tillfället att förflytta undervisningen från barnbördshuset till lämpligare lokaler torde, såsom förhandlingskommissionen framhållit, sannolikt icke återkomma på

åtskilliga decennier, varför en underlåtenhet från statens sida att nu ingå på det föreslagna samarbetet med staden skulle kunna föranleda till att undervisningen för oöverskådlig tid framåt fastlåses vid barnbördshuset. En ofrånkomlig konsekvens härav torde bliva, att avsevärda kostnader inom en icke alltför avlägsen framtid måste nedläggas på barnbördshuset för att sjukhuset skall kunna fylla icke blott berättigade krav på en välinrättad sjukvårdsanstalt utan även och icke minst de fordringar, som böra uppställas på en undervisningsklinik. Även efter en dylik modernisering av barnbördshuset skulle dock den allvarliga bristen kvarstå, att sjukhuset ligger alltför isolerat för att det för undervisningen och forskningen så betydelsefulla samarbetet med närliggande grenar av medicinen skall kunna på ett någorlunda tillfredsställande sätt uppehållas. Med hänsyn till nu angivna omständigheter och då det ur det allmännas synpunkt knappast kan anses ekonomiskt försvarligt, att staten och staden var för sig under en begränsad tidsperiod för samma sjukvårdsändamål igångsätta ombyggnads- respektive nybyggnadsföretag av synnerligen kostnadskrävande art, synes det mig icke böra råda någon tvekan om att den för staten och även för det allmänna förmånligaste lösningen står att vinna genom att, på sätt föreslagits, undervisningen överflyttas från allmänna barnbördshuset till den nya kliniken vid Sabbatsbergs sjukhus.

Denna klinik har föreslagits att omfatta bland annat 154 allmänna vårdplatser, varav enligt det ursprungliga avtalsförslaget 20 platser skulle avses för sjuka från ort utom Stockholm, s. k. riksplatser. I fråga om dessa senare platser har från stadens sida framställts det kravet, att staten skulle åtaga sig att vid eventuell överbeläggning av desamma utgiva särskilda driftkostnads- och byggnadsbidrag för överskjutande antal vård dagar. I likhet med förhandlingskommissionen anser jag nämnda krav icke kunna av staten godtagas. Kommissionen har emellertid anvisat en utväg, varigenom det huvudsakliga syftemålet med särskilda riksplatser skulle kunna vinnas, nämligen att, om och i den omfattning så skulle visa sig erforderligt, ett särskilt statsanslag anvisas för att bereda sjuka från ort utom Stockholm nedsättning i legosängsavgifterna. Då en lösning efter nu antydda riktlinjer synes mig vara ägnad att avhjälpa olägenheterna av riksplatsernas slopande, anser jag mig under förhandenvarande förhållanden sakna anledning att föreslå några nya förhandlingar med staden på denna punkt utan ansluter mig till kommissionens i dess utlåtande den 16 januari 1945 avgivna förslag, att några riksplatser icke inrättas å den nya kliniken. Enligt vad kommissionen framhållit komma de 154 allmänna vårdplatserna att motsvara undervisningens och forskningens minimibehov. Vid sådant förhållande och då från stadens sida förklarats, att staden hade ett oundgängligt behov av sagda antal allmänna vårdplatser, anser jag någon minskning av klinikens storlek på grund av riksplatsernas slopande icke kunna ifrågasättas. Någon erinran emot klinikens storlek har icke heller framställts av de i ärendet hörda myndigheterna.

Emot de av kommissionen vid ett slopande av riksplatserna föreslagna ändringarna i det preliminära avtalet har jag icke något att anmärka.

Bestämmelserna i förslaget till avtal om fördelning av anläggningskostnaderna ansluta sig, i vad de avse de allmänna vårdplatserna, till det av Kungl. Maj:t den 17 mars 1944 godkända avtalet rörande den planerade nya pediatriiska kliniken vid karolinska sjukhuset. Från statskontorets sida har emellertid ifrågasatts en maximering av statens andel i sagda kostnader. Enär de av stadens myndigheter framlagda kalkylerna för byggnadsföretaget icke ge mig anledning till antagande, att vid klinikens planläggning

och uppförande de ekonomiska synpunkterna ej skulle vinna tillbörligt beaktande samt någon motsvarande bestämmelse till stadens förmån icke finnes inryckt i nyssnämnda avtal rörande den pediatrika kliniken, anser jag tillräckliga skäl icke föreligga att påyrka en dylik maximering. Jag förutsätter emellertid, att från stadens sida all tillbörlig sparsamhet iakttages i det hänseende, varom nu är fråga.

Beträffande den enskilda vårdavdelningen har från statskontorets sida uttalats tveksamhet, om staten bör deltaga i anläggningskostnaderna för denna avdelning, samt framhållits, att vid karolinska sjukhuset motsvarande kostnader principiellt böra förräntas och amorteras helt genom inflytande vårdavgifter. I sistnämnda hänseende må nämnas, att den av statskontoret antydda principen icke kunnat helt upprätthållas vid karolinska sjukhuset, huvudsakligen på grund av att den av Kungl. Maj:t fastställda vårdavgiften vid de enskilda vårdavdelningarna icke räckt till för att amortera och förränta jämväl anläggningskostnaderna. Frågan om statens deltagande i anläggningskostnaderna för den enskilda avdelningen sammanhänger intimt med spörsmålet om den ur statens och stadens synpunkt erforderliga storleken av denna avdelning. Härom har jag under hand inhämtat, att staden vid planläggningen av kliniken icke beräknat ett högre antal enskilda vårdplatser därstädes än 13, under det att de båda professorerna i obstetrik och gynekologi vid karolinska institutet inför kommissionen med bestämdhet påyrkat samma antal dylika platser som vid motsvarande klinik vid karolinska sjukhuset eller 25. Som skäl härför anfördes, att det vid en enskild avdelning behandlade klientelet omfattade även för forskningen och utbildningen av de underordnade läkarna oombärliga sjukdomsfall. Vidare framhölls, att överläkaren, genom att han knötes till en tillräckligt stor enskild avdelning, bereddes möjlighet att till sjukhuset förlägga hela sin verksamhet samt att ett dylikt förhållande måste anses även ur undervisnings- och forskningssynpunkt synnerligen värdefullt. Med hänsyn till vad sålunda anförts och för vinnande av jämfördhet mellan denna klinik och motsvarande klinik vid karolinska sjukhuset tillstyrker jag det begärda platsantalet. Vid bedömandet av denna fråga bör jämväl beaktas, att den enskilda vårdavdelningen vid slopande av riksplatserna får ökad betydelse för forskningen, då även s. k. utomstadspatienter där kunna erhålla vård. Vad angår kostnadsfördelningen mellan staten och staden i fråga om den enskilda avdelningen har staden påtagit sig 75 procent av kostnaderna även för de 12 platser, som från stadens sjukvårdssynpunkt icke ansetts erforderliga. Staden synes mig därför icke utan fog kunna göra anspråk på att staten som kompensation härför deltagar med 25 procent i kostnaderna för samtliga dessa platser. Jag tillstyrker därför kommissionens förslag i denna del. Det torde för övrigt vara uppenbart, att det för staten ställer sig fördelaktigare att efter avtalad procentsats deltaga i anläggningskostnaderna för samtliga enskilda vårdplatser än att eventuellt ensam få bestrida samma kostnader för de 12 platser, som få anses betingade av ett statsintresse.

I fråga om anläggningskostnaderna för kliniken har vidare från stadens sida uttalats, att avtalsförslagets stadganden om fördelning av desamma borde så tolkas, att i dessa kostnader jämväl skulle ingå på kliniken belöpande andel i redan befintliga anläggningar och utrustning, som helt eller delvis komme att utnyttjas för klinikens behov. Jag anser, att, rent principiellt sett, någon vägande invändning icke kan framställas emot en dylik tolkning. Det torde väl få antagas, att staden härvid icke kommer att göra

gällande högre värden å ifrågavarande anläggningar än som motsvara de av staden en gång havda engångskostnaderna för desamma efter skälig avskrivning. Därest den av staden hävdade tolkningen av nyssberörda stadganden slutgiltigt godtages av staten och staden, blir, såsom kommissionen framhållit, en konsekvens härav, att enahanda tolkning bör iakttagas i fråga om den nya pediatriiska kliniken vid karolinska sjukhuset. Jag vill i detta sammanhang endast uttala mina tvivelsmål, huruvida under statens och stadens fortsatta samarbete på här ifrågavarande område en sådan tolkning kommer att för någondera parten medföra några fördelar. Enligt min uppfattning vore det till större båtnad för bägge, om de slutliga uppgörelserna mera präglades av generositet och tillmötesgående än av ett minutiöst värderande och räknande. Då den nya kliniken andel i de äldre anläggningarna, enligt vad från stadens sida meddelats, beräknas utgöra omkring en femtedel, följer härav, att med den av staden hävdade tolkningen staten kommer att svara för en fjärdelel av denna femtedel eller sålunda för en tjugondel av hela anläggningarna. Enär det följaktligen här icke blir fråga om några mera avsevärda utgifter för staten, synes det mig lämpligen böra överlåtas åt Kungl. Maj:t att träffa ett slutgiltigt avgörande av denna tolkningsfråga efter förnyade förhandlingar med staden.

Vad angår driftkostnadernas fördelning anser jag förslaget härutinnan innebära en skälig avvägning mellan statens och stadens intressen. Visserligen har från statskontorets sida framställts vissa erinringar i detta hänseende, men å andra sidan måste bemärkas, att stadens kammarkontor i avgivet yttrande förklarar sig anse dessa avtalsbestämmelser vara för staden ogynnsamma. De motsatta ståndpunkter, som i denna fråga intagits av statskontoret och stadens kammarkontor, synas mig giva stöd för min nyss uttalade uppfattning om den föreslagna avvägningens skälighet.

Kommissionens slutgiltiga förslag till samarbete med staden vid uppförande och drift av den nya kliniken innebär, att staten kommer att få vidkännas en engångskostnad för kliniken uppförande och utrustning med inemot 1 200 000 kronor och ett årligt bidrag till driften av kliniken med omkring 130 000 kronor (frånsett professorslönen). Eventuellt komma härtill dels det från stadens sida föreslagna bidraget till redan befintliga anläggningar, dels ock förutnämnda statsanslag till nedbringande av legosängsavgifterna för sjuka från ort utom Stockholm. Till jämförelse må erinras, att engångskostnaderna för en modernisering av allmänna barnbördshuset uppskattats till närmare 3 000 000 kronor samt att statens bidrag till driften av barnbördshuset för innevarande budgetår uppgår till 500 000 kronor och för nästa budgetår föreslagits till 583 000 kronor. Härvid måste emellertid beaktas, att ett genomförande av det i det föregående omnämnda avtalet om ändrade grunder för fördelning av driftkostnaderna vid barnbördshuset torde medföra en minskning av statsverkets utgifter för driften av barnbördshuset med omkring 250 000 kronor om året.

Det föreliggande förslaget torde i övrigt icke påkalla något uttalande från min sida annat än i fråga om det av staden uppställda villkoret rörande det föreslagna kommunala överläkararvudet samt beträffande sjukhusdirektionens uttalande i frågan om ersättning till underläkarna i form av andel i poliklinikavgifterna.

Vad angår överläkararvudet finner jag icke anledning till erinran mot kommissionens förslag. Jag förutsätter, att överenskommelse får träffas med staden i detta detaljspörsmål, sedan riksdagen fattat beslut i huvudfrågan.

Beträffande frågan om ersättning till underläkarna i form av andel i poli-

klinikavgifterna har förhandlingskommissionen med hänsyn till gällande bestämmelser för karolinska sjukhusets underläkare ansett, att underläkarna vid Sabbatsbergskliniken, vilka enligt förslaget skola vara anställda i statens tjänst, icke böra erhålla någon dylik ersättning. Vad i denna fråga förekommitt föranleder icke annat yttrande från min sida än att av statsmedel givetvis icke bör utgå annan avlöning och ersättning till underläkarna vid den nya kliniken än som tillkommer den underordnade läkarpersonalen vid motsvarande klinik vid karolinska sjukhuset.

Sammanfattningsvis innebär min ståndpunkt, att samarbete med Stockholms stad i fråga om uppförande och drift av en obstetrisk-gynekologisk klinik vid Sabbatsbergs sjukhus bör komma till stånd i huvudsaklig överensstämmelse med det uppgjorda avtalsförslaget med däri av förhandlingskommissionen den 16 januari 1945 föreslagna ändringar.

Därest framdeles behov skulle uppstå av smärre jämkningar i avtalsbestämmelserna, förutsätter jag, att för vidtagande av erforderliga ändringar riksdagens samtycke icke skall behöva inhämtas.

Vad av direktionen över allmänna barnbördshuset och statskontoret, fastän från motsatta ståndpunkter, framhållits i frågan om fortsatt stöd åt barnbördshuset, sedan undervisningen därifrån avkopplats, synes mig icke påkalla något ståndpunktstagande från statsmakternas sida, förrän den av förhandlingskommissionen bebadade utredningen om barnbördshusets fortsatta verksamhet föreligger.

I det av karolinska sjukhusets direktion berörda spörsmålet om förläggning även av andra undervisningskliniker till ett stadens sjukhus ha, enligt vad jag inhämtat, underhandlingar redan inletts med de delegerade för Stockholms stad. Då dessa förhandlingar, som beröra frågor av synnerligen vittomfattande natur, säkerligen komma att draga en avsevärd tid, kan med avgörandet av nu förevarande byggnadsfråga icke anstå, tills resultatet av dessa förhandlingar föreligger.

Beträffande det anslag av statsmedel, som erfordras för byggnadsföretaget under nästa budgetår, har jag under hand inhämtat, att ett belopp av 250 000 kronor torde vara tillräckligt. Jag förordar alltså, att ett reservationsanslag av detta belopp anvisas å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln.

De skäl, som av karolinska institutets lärarkollegium och karolinska sjukhusets direktion åberopats för en förflyttning av undervisningen i obstetrik och gynekologi från allmänna barnbördshuset till ett av Stockholms stads sjukhus i stället för till karolinska sjukhuset, har utskottet icke kunnat finna i allo övertygande. Utskottet har likväl med hänsyn till vad departementschefen anfört till stöd för Kungl. Maj:ts föreliggande förslag om nämnda undervisnings förläggande till den av staden beslutade nya kvinnokliniken vid Sabbatsbergs sjukhus funnit sig böra godtaga en dylik lösning.

Utskottet anser sig icke böra resa någon invändning mot att nämnda klinik planeras omfatta 154 allmänna vårdplatser, vilket synes motsvara undervisningens och forskningens minimikrav. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår upptog det ursprungliga avtalsförslaget 20 platser, avsedda för sjuka från ort utom Stockholm, s. k. riksplatser. Departementschefen har anslutit sig till förhandlingskommissionens den 16 januari 1945 avgivna förslag, innebärande att några riksplatser icke skulle inrättas på

Utskottet.

den nya kliniken. Syftemålet med särskilda riksplatser skulle i stället kunna vinnas genom att statsanslag — om och i den omfattning så skulle visa sig erforderligt — anvisades för att bereda sjuka utom Stockholm nedsättning i legosängsavgifterna. Utskottet, som icke velat motsätta sig vad departementschefen på denna punkt föreslagit, får dock framhålla, att slopandet av riksplatserna onekligen synes utskottet ägnat att ingiva vissa betänkligheter. Det torde nämligen kunna starkt ifrågasättas om de med riksplatsernas slopande förenade olägenheterna effektivt bliva avhjälpade genom den av departementschefen förordade anordningen med statsbidrag till nedsättning av legosängsavgifterna.

Förslaget om statens deltagande i anläggningskostnaden för den enskilda vårdavdelningen måste enligt utskottets mening och på sätt statskontoret gjort gällande giva anledning till tveksamhet. Utskottet anser sig emellertid med hänsyn till de av departementschefen anförda, i förekommande fall föreliggande särskilda omständigheterna böra ansluta sig till vad departementschefen förordat med avseende å statens deltagande i anläggningskostnaderna för ifrågavarande avdelning.

Kungl. Maj:ts förslag har i övrigt icke givit utskottet anledning till erinran eller uttalande.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 9 februari 1945 förordade grunder för samarbete med Stockholms stad i fråga om uppförande och drift av en kvinnoklinik vid Sabbatsbergs sjukhus;

b) till *Bidrag till uppförande av en kvinnoklinik vid Sabbatsbergs sjukhus* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

Stockholm den 27 april 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Lindström, Sven Larsson, Bernhard Nilsson, Bäckström, Karl Andersson, Mannerskantz, Heiding, Gustaf Karlsson, Gustaf Ivar Anderson, Wiklund och Gustav Emil Andersson*; samt

från andra kammaren: herrar *Eriksson i Stockholm, Danielsson, Pettersson i Dahl, Stazäng, Viklund, Holmström, Lindholm, fru Alvéén, herrar Åkerström, Hoppe, Petterson i Degerfors och Johansson i Mysinge*.